

Spravedlivý proces

Neuvedení důvodu neprovedení účastníkem navrženého důkazu, nejen neodpovídá požadavkům na odůvodnění soudního rozhodnutí, stanoveným v § 157 odst. 2 o.s.ř., ale ve svém důsledku porušuje právo účastníka na spravedlivý proces chráněné čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 1614/2009, ze dne 8.9.2010)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce JUDr. V. S., proti žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem P., o zaplacení částky 250.000,- Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 19 C 69/2007, o dovolání žalobce proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 28. 1. 2008, č. j. 19 C 69/2007 – 43 a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 2. 12. 2008, č. j. 29 Co 239/2008 – 71, tak, že řízení o dovolání žalobce proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 28. 1. 2008, č. j. 19 C 69/2007 – 43, v rozsahu jeho výroků II. a IV. se zastavuje. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 12. 2008, č. j. 29 Co 239/2008 – 71, v rozsahu výroku II. a III. a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 28. 1. 2008, č. j. 19 C 69/2007 – 43, v rozsahu výroků II., IV. a V. se zrušují a věc se vrací Obvodnímu soudu pro Prahu 2 k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Soud I. stupně uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 39.000,- Kč se zákonným úrokem z prodlení od 28.9.2007 do zaplacení (výrok I.) a zákonný úrok z prodlení z částky 81.000,- Kč za dobu od 28.9.2007 do 18.11.2007 (výrok II.). Ve zbylém rozsahu, tj. do povinnosti žalované zaplatit žalobci částku 130.000,- Kč s příslušenstvím (výrok III.) a zákonný úrok z prodlení z částky 120.000,- Kč za dobu od 24.1.2007 do 27.9.2007 (výrok IV.), žalobu zamítl. Pod bodem V. výroku pak žádnému z účastníků nepřiznal nárok na náhradu nákladů řízení.

Své rozhodnutí opřel o závěr, že bylo porušeno žalobcovo právo na projednání věci v přiměřené lhůtě v řízení vedeném u Obvodního soudu pro Prahu 10 nejprve pod sp. zn. 10 C 154/89 a nakonec pod sp. zn. 11 C 204/99, které bylo zahájeno podáním žaloby dne 12.10.1984 a skončilo právní mocí rozhodnutí dovolacího soudu dne 8.10.2003, tj. trvalo přibližně 19 let. Předmětem řízení bylo vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví žalobce a jeho bývalé manželky. Postup Obvodního soudu pro Prahu 10 hodnotil soud I. stupně z hlediska doby trvání řízení jako nesprávný úřední postup ve smyslu § 13 zák. č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) (dále jen OdpŠk). Tímto nesprávným úředním postupem byla žalobci způsobena nemajetková újma, za kterou žalobci náleží odškodnění ve smyslu § 31a OdpŠk v penězích, neboť samotné konstatování porušení žalobcova práva se nejeví jako dostačující.

Při posuzování relevantní délky řízení před Obvodním soudem pro Prahu 10 vyšel soud I. stupně z toho, že nelze přihlížet k době předcházející dni 18. 3. 1992, kdy se pro Českou republiku stala závaznou Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. [209/1992](#) Sb. (dále jen „Úmluva“), neboť § 13 odst. 1 OdpŠk stran posouzení přiměřenosti délky řízení odkazuje na čl. 6 Úmluvy. K tomuto závěru poukázal soud I. stupně na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále také ESLP) ve věci Bořánková proti České republice ze dne 7.1.2003. Z

uvedených důvodů vzal soud I. stupně za rozhodnou dobu trvání řízení od 18. 3. 1992 do 8. 10. 2003, tj. 11 let a 7 měsíců, přičemž však přihlédl k tomu, v jaké fázi se ke dni 18. 3. 1992 řízení nacházelo. Na tomto základě považoval za odpovídající odškodnění nemajetkové újmy žalobce v částce 120.000,- Kč. Žalovaná byla v prodlení s úhradou této částky až od 28.9.2007, tj. po uplynutí 6 měsíců od uplatnění nároku ve smyslu § 15 odst. 2 OdpŠk poté, co žalobce dne 27.3.2007 upřesnil výzvu k přiznání odškodnění adresovanou žalované ze dne 24.1.2007, kterou hodnotil soud I. stupně jako neplatný právní úkon z důvodu její neurčitosti. Soud I. stupně přihlédl k tomu, že žalovaná na odškodnění předmětné újmy vyplatila dne 19. 11. 2007 žalobci částku 81.000,- Kč, a proto mu přiznal pod bodem I. výroku zbytek do částky 120.000,- Kč s příslušenstvím a část příslušenství za dobu prodlení žalované s úhradou části odškodnění ve výši 81.000,- Kč (body I a III. výroku). Ve zbytku žalobu zamítl pro nedůvodnost nároku (výroky II. a IV.).

Odvolací soud napadený rozsudek soudu I. stupně ve výrocích I. a III. zrušil a v jejich rozsahu řízení zastavil (výrok I. rozsudku odvolacího soudu) proto, že nároky přiznané žalobci pod uvedenými výroky rozsudku soudu I. stupně byly žalovanou splněny a v návaznosti na to vzal žalobce v jejich rozsahu žalobu zpět. Pod bodem II. výroku potvrdil odvolací soud rozsudek soudu I. stupně ve výrocích II., IV. a V. a pod bodem III. nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. V odůvodnění potvrzujícího výroku se odvolací soud omezil na konstatování, že se ztotožňuje se skutkovými zjištěními i právním hodnocením soudu I. stupně a pro stručnost na odůvodnění rozsudku soudu I. stupně odkázal. Podotkl pouze, že žalobcem v odvolacím řízení navrhovaný důkaz nebyl proveden, protože na věcnou správnost napadeného rozsudku nemůže „vykonat vliv“.

Proti výroku II. rozsudku soudu I. stupně a potvrzujícímu výroku IV. rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. V něm namítal, že soudy nesprávně posoudily délku řízení rozhodnou pro přiznání nemajetkové újmy, když správně měly vyjít z celé délky řízení, jak to předpokládá zák. č. [82/1998](#) Sb. Dále namítal, že rozsudek odvolacího soudu není v rozporu s § 157 odst. 2 o.s.ř. skutkově vůbec odůvodněn a že nebyl proveden důkaz opatrovnickým spisem Obvodního soudu pro Prahu 10 ve věci sp. zn. 8 P 253/84, kterým chtěl žalobce prokázat význam předmětu řízení o vypořádání BSM pro sebe.

Žalovaná navrhla zamítnutí dovolání.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu ve znění účinném do 30.6.2009 (viz čl. II., bod 12 zákona č. [7/2009](#) Sb.) - dále jen „o. s. ř.“.

Žalobce výslovně napadl dovoláním i rozsudek soudu I. stupně ve výroku II. Vzhledem k tomu, že funkční příslušnost dovolacího soudu k projednání dovolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně není dána, dovolací soud řízení o tomto dovolání podle ustanovení § 104 odst. 1 o.s.ř. zastavil pod bodem I. výroku tohoto rozsudku (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4.9.2003, sp.zn. 29 Odo 265/2003, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 47, ročník 2006). Ve zbylé části se dovolací soud zabýval již jen dovoláním žalobce proti rozsudku odvolacího soudu.

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, která doložila, že má právnické vzdělání podle § 241 odst. 2 písm. a) o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť otázka v dovolání uplatněná, na jejímž řešení založil odvolací soud své rozhodnutí a spočívající v tom, zda má být při zohlednění

délky řízení, jež nemělo být skončeno v přiměřené lhůtě, přihlédnuto jen k době trvání řízení od 18.3.1992, tj. poté, co se pro Českou republiku stala závaznou Úmluva o ochraně lidských práv a svobod, dosud nebyla v judikatuře dovolacího soudu vyřešena a napadené rozhodnutí má proto zásadní právní význam.

Dovolací soud se dále zabýval důvodností dovolání a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Možnost žádat odškodnění nehmotné (morální) újmy způsobené nesprávným úředním postupem byla v českém právním řádu zakotvena zák. č. [160/2006](#) Sb., který novelizoval s účinností od 27.4.2006 zákon č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

Danou novelou byl do § 1 vložen nový odst. 3 stanovící, že stát a územní celky v samostatné působnosti hradí za podmínek stanovených tímto zákonem též vzniklou nemajetkovou újmu. Do § 13 odst. 1 OdpŠk byla pak přidána věta potvrzující dřívější judikaturou dovozovaný závěr ve vztahu k náhradě škody způsobené nesprávným úředním postupem (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.6.1999, sp. zn. 2 Cdon 804/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura pod č. 4/2000), že se za nesprávný úřední postup považuje rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Nově vložená věta v § 13 odst. 1 OdpŠk rovněž obsahuje poznámkou 8a odkaz na čl. 5 a 6 Úmluvy. Z důvodové zprávy k zákonu č. [160/2006](#) Sb. přitom vyplývá, že účel tohoto odkazu je dvojitý: jednak poukázat na to, že se hodnocení přiměřenosti délky řízení či rozhodování řídí kritérii, která ve své judikatuře dovodil mezinárodní soud Úmluvu aplikující, jednak upozornit na to, že v souladu s touto judikaturou na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy je rozhodující především celková délka řízení. Návrh směřuje k poskytování náhrady za nepřiměřené celkové délky řízení, nikoli primárně k odškodňování za jednotlivé průtahy v řízení.

Zákonem č. [160/2006](#) Sb. pak do zákona č. [82/1998](#) Sb. přibyl rovněž nový § 31a, který stanoví způsob poskytování zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. V odst. 3 pak specifikuje demonstrativním způsobem kritéria, k nimž je třeba v případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, přihlédnout při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Z důvodové zprávy k zák. č. [160/2006](#) Sb. přitom vyplývá, že jde o kritéria používaná Evropským soudem pro lidská práva v jeho judikatuře k určování, zda byla délka vnitrostátního soudního řízení přiměřená, a jeho judikatura proto může být užitečným vodítkem.

Z uvedeného je patrné, že při posuzování předpokladů odpovědnosti státu za škodu způsobenou nevydáním rozhodnutí v přiměřené lhůtě ve smyslu § 13 odst. 1 věta třetí OdpŠk je nutno postupovat v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva vztahující se k čl. 6 odst. 1 Úmluvy a zejména pak k pojmu přiměřenosti délky řízení.

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že tento soud není oprávněn posuzovat okolnosti zakládající porušení práv plynoucích z Úmluvy, ke kterým došlo v době do 18. 3. 1992, kdy se Úmluva stala závaznou pro Českou republiku. Při zkoumání přiměřenosti délky řízení proto ESLP nepřihlíží k porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě založené čl. 6 odst. 1 Úmluvy v době, po kterou řízení běželo před 18. 3. 1992, bere však do úvahy stav, v němž se dané řízení ke dni 18. 3. 1992 nacházelo (viz věc Luboše Patery proti České republice, rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 10. 1. 2006, č. 25326/03, odst. 1.1.2).

Uvedené časové omezení se však týká pouze aplikovatelnosti Úmluvy ve vztahu k České republice,

nikoli omezení aplikovatelnosti § 13 odst. 1 věta druhá a třetí OdpŠk a § 31a OdpŠk. Pokud ustanovení § 13 odst. 1 věta třetí OdpŠk obsahuje v poznámce pod čarou č. 8a odkaz na čl. 6 Úmluvy, je třeba jej chápat jako potvrzující tu skutečnost, že se při hodnocení přiměřenosti délky řízení či rozhodování vychází z kritérií, která ve své judikatuře dovodil ESLP, nikoli tak, že je použitelnost čl. 13 odst. 1 věta třetí OdpŠk omezena časovou působností Úmluvy.

Použitelnost § 13 odst. 1 věta druhá a třetí OdpŠk je omezena pouze přechodným ustanovením v čl. II zák. č. [160/2006](#) Sb., kterým se mění zákon č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [201/2002](#) Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, tak, že se nevztahuje na nemajetkovou újmu vzniklou přede dnem nabytí účinnosti zákona č. [160/2006](#) Sb., tj. před 27.4.2006, pokud byl nárok na náhradu této újmy promlčen (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 198/2007, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 111/2009).

Ve vztahu k projednávané věci je třeba mít na paměti, že § 6 o.s.ř. ve znění účinném po celou dobu řízení o vypořádání BSM žalobce a jeho bývalé manželky, ukládal soudu postupovat tak, aby ochrana práv účastníků byla rychlá a účinná. Pokud soud této své povinnosti nedostál a ke skončení řízení nedošlo v přiměřené době, je třeba jeho činnost hodnotit jako nesprávný úřední postup ve smyslu čl. 13 odst. 1 OdpŠk (srov. obdobně ve vztahu k § 18 zák. č. [58/1969](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.2.2001, sp. zn. 25 Cdo 38/2000, dostupný na www.nsoud.cz). Při stanovení odpovědnosti státu za újmu způsobenou tímto nesprávným úředním postupem je pak potřeba vycházet z celé délky řízení, tj. i v době před 18. 3. 1992.

Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na závěru, že k době trvání řízení o vypořádání zaniklého BSM žalobce a jeho manželky před Obvodním soudem pro Prahu 10 v době do 18. 3. 1992 nelze z hlediska posouzení správnosti či nesprávnosti úředního postupu ve smyslu § 13 odst. 1 věta třetí OdpŠk přihlédnout a jelikož právě tento závěr považoval dovolací soud za nesprávný, postupoval podle 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. a napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil v té části, v níž byl potvrzen výrok II. rozsudku soudu prvního stupně. Protože se důvod zrušení rozsudku odvolacího soudu týkal též rozsudku soudu I. stupně, zrušil dovolací soud podle § 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř. také rozsudek soudu I. stupně a podle téhož ustanovení vrátil věc soudu I. stupně k dalšímu řízení.

Nad rámec uvedeného je třeba přisvědčit dovolateli v tom, že je řízení před odvolacím soudem stíženo vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.

Odvolací soud především rezignoval na vypořádání se s odvolacími námitkami, které žalobce proti rozhodnutí soudu I. stupně uplatnil, když hlavní z nich se týkala právě posouzení rozhodného období pro stanovení přiměřené či nepřiměřené délky řízení o vypořádání BSM žalobce a jeho bývalé manželky.

Vedle toho se odvolací soud nijak nevypořádal s návrhem žalobce na provedení důkazu spisem Obvodního soudu pro Prahu 10, sp. zn. 8 P 253/84. Soud I. stupně sice při jednání dne 23. 1. 2008 provedení tohoto důkazu zamítl, avšak v odůvodnění svého rozsudku neuvedl, z jakého důvodu tento důkaz neprovedl, když nadto ani nevyzval žalobce ke sdělení, jaké jeho tvrzení má být tímto důkazem prokázáno. Odvolací soud ve svém rozhodnutí pouze zmiňuje důkaz, který měl být žalobcem navržen v odvolacím řízení, a který dle názoru odvolacího soudu nemůže mít vliv na správnost závěrů soudu I.

stupně, aniž by však z obsahu spisu bylo patrné, o jaký důkaz se jedná (důkaz spisem Obvodního soudu pro Prahu 10, sp. zn. 8 P 253/84 navrhl žalobce již v řízení před soudem I. stupně, nikoli až v řízení před soudem odvolacím).

K uvedenému dovolací soud připomíná, že neuvedení důvodu neprovedení účastníkem navrženého důkazu, a to zpravidla ve vztahu k hmotněprávním předpisům, které soud aplikoval a k právním závěrům, k nimž na skutkovém základě věci dospěl, nejen neodpovídá požadavkům na odůvodnění soudního rozhodnutí stanoveným v § 157 odst. 2 o.s.ř., ale ve svém důsledku porušuje právo účastníka na spravedlivý proces chráněné čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. To zároveň vyžaduje, aby se soud vedle důkazních návrhů účastníků vypořádal i s jejich věcnou argumentací, o kterou své nároky opírají (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 4. 9. 2002, sp. zn. I. ÚS 113/02, publikovaný pod č. 109/2002 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

Konečně dovolací soud zrušil napadený rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu I. stupně v závislých výrocích o náhradě nákladů řízení.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)